

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА

Зинченко Владимир Павлович

*кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики и менеджмента образования
Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко*

В статье охарактеризованы основные методологические подходы к изучению процесса формирования у будущих педагогов профориентационной компетентности, которая представляет собой комплекс личностных возможностей педагога, позволяющих ему эффективно и целесообразно реализовывать цели и задачи профориентационной работы и реализовать собственную профессиональную траекторию. А именно: системный, синергетический, личностный, гуманистический, деятельностный, аксиологический, праксеологический, компетентностный, междисциплинарный, которые в своем комплексе создают предпосылки к тому, чтобы будущий педагог постоянно находился в условиях личностного и профориентационного становления. Данные методологические подходы являются основой для создания модели формирования профориентационной компетентности будущих педагогов.

Ключевые слова: методология, методологический подход, подготовка учителя, профориентационная компетентность.

Отримано редакцією 04.03.2019 р.

УДК 378.016:811.161.2'36] – 054.62

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-1-39-50-56

НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРАМАТИКИ: РОБОТА НАД ПРИКМЕТНИКАМИ З ІНШОМОВНОЮ АУДИТОРІЄЮ

Берега Людмила Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та загального мовознавства

Черкаський державний технологічний університет

e-mail: abtschinez@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-7142-6952

У статті висвітлено морфологічні аспекти прикметників української мови та особливості роботи з ними в іншомовній аудиторії. Зазначено, що першочергова мета навчання аспектів української мови як рідної та іноземної відрізняється. Навчаючи студентів-іноземців прикметників української мови, передусім, викладач формує навички й уміння використання в усному та писемному мовленні відмінкових форм прикметників в однині та множині, вироблення автоматизму в застосуванні відмінкових форм. Наголошено, що лише систематичне практичне використання прикметників у мовленні (як усному, так і писемному) сприяє засвоєнню лексичних і морфологічних аспектів прикметників української мови. Ґрунтовно проаналізовані види робіт над зазначеною темою.

Ключові слова: українська мова як іноземна, лексико-граматична категорія прикметників, прийменниково-відмінкова система мови, національно орієнтована методика навчання, комунікативно спрямоване вивчення прикметників.

Постановка проблеми. Навчання української мови іноземних студентів супроводжується низкою труднощів, спричинених різними чинниками. Насамперед, постає питання, як оптимізувати процес навчання та зробити його ефективним. У цій розвідці звернемо увагу на особливості роботи над морфологічними аспектами прикметників української мови в іншомовній аудиторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні проблеми навчання української мови як рідної порушували у своїх працях такі дослідники, як З. П. Бакум, О. М. Біляєв, Т. К. Донченко, С. О. Караман, В. Я. Мельничайко, М. І. Пентилюк, К. М. Плиско, І. О. Пометун та ін.; питання лінгвістичних засад методики викладання української мови як іноземної досліджували такі науковці, як Л. Є. Азарова, С. В. Альохіна, Н. В. Василенко, В. М. Вінницька, С. А. Воробйова, І. В. Жогіна, Н. Ф. Зайченко, Н. П. Плющ, Н. Й. П'яст, Л. А. Радомська та ін. Попри значну кількість напрацювань у галузі методики навчання української мови як іноземної, недостатньо вивченою залишається проблема навчання морфологічних аспектів різних частин мови в цілому та прикметника зокрема.

Мета статті – розкрити особливості навчання прикметників української мови як іноземної; з'ясувати шляхи оптимізації навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що загальне категорійне значення прикметників полягає у вираженні ознаки предмета, що граматично виявляється в категоріях роду, числа та відмінка. Отже, в

українській мові прикметник характеризується словозмінними морфологічними категоріями роду, числа, відмінка. Рід прикметників залежить від роду, числа й відмінка іменників. Наприклад: *Це смачний чай. Це смачна кавка. Це смачне молоко. Це смачні яблука. На столі немає смачного чаю. На столі немає смачної кавки. На столі немає смачного молока. На столі немає смачних яблук.*

Варто зауважити, що першочергова мета навчання аспектів української мови як рідної та іноземної відрізняється. Навчаючи студентів-іноземців прикметників української мови, насамперед, формуємо навички й уміння використання в усному та писемному мовленні відмінкових форм прикметників в однині та множині, вироблено автоматизм у застосуванні відмінкових форм.

Навчання будь-якого аспекту іншомовної граматики повинне відбуватися поетапно. Відповідно, кожен етап навчання має свої особливості. Існують різні погляди на послідовність репрезентування навчального матеріалу. Аналізуючи підручники з української мови для іноземних студентів, зауважимо, що деякі автори пропонують таке розташування лексико-граматичного матеріалу на елементарному рівні навчання:

1. Розповідне речення. Питальне речення. Стверджувальне речення.
2. Іменники: рід і число. Протиставні речення. Заперечні речення.
3. Присвійні займенники *мій, твій*: рід і число, узгодження з іменниками. Прислівники *тут, там*.
4. Іменники чоловічого, жіночого і середнього роду. Множина. Присвійні займенники *наш, ваш, їхній*.
5. Питальне речення із словом *як*. Дієслова I і II дієвідмін. Іменники (неістота) у знахідному відмінку.
6. Закінчення іменників у місцевому відмінку. Множина іменників жіночого і чоловічого роду.

Прикметники: рід, число. Порядкові числівники. Узгодження прикметників з іменниками у роді та числі [3].

Отже, вивчення прикметника, за рекомендацією авторів, варто починати на шостому уроці, а саме після опанування студентами іменників у місцевому відмінку, а також за наявності в тих, хто навчається, знань про форму множини іменників. Така позиція не поодинокі, тому наголошуємо, що, навчаючи студентів-іноземців граматики матеріалу, необхідно враховувати також індивідуальні здібності студентів до засвоєння мови.

Розглянемо детальніше послідовність вивчення морфологічних аспектів прикметників української мови в іншомовній аудиторії, яка, на наш погляд, є не менш ефективною.

I. Прийменниково-відмінкова система української мови представлена іменником, прикметником та прийменником. **На початковому етапі** студенти ознайомлюються з тим, що прикметники, як і іменники, мають рід, число та змінюються за відмінками. Форма прикметника залежить від іменника, з яким він узгоджується. Ґрунтовно опанувавши називний відмінок іменника, варто вивчити 2–3 прикметники (або розмір предмета, або його колір). Проте не потрібно намагатися систематизувати граматику матеріал одразу, необхідно накопичити певну кількість знань шляхом заучування на прикладі комунікативних ситуацій: *Це стіл. Він великий і зелений. Це дошка. Вона велика і зелена. Це яблуко. Воно велике й зелене. Це яблука. Вони великі й зелені.* Доцільно запропонувати додати до іменників прикметники відповідно до питань: *стіл (який?) зелений, дошка (яка?) зелена, яблуко (яке?) зелене, яблука (які?) зелені* тощо.

Від моменту введення першого прикметника в мовлення студентів варто додавати по 3–5 прикметників щозаняття. Певний час іноземці вивчають сполучення іменника з прикметником лише в називному відмінку однини. Спостереження студентів необхідно організовувати за сполученнями іменників різних родів із однаковим прикметником:

<i>стіл (який?) велик...(-ий)</i>	<i>олівець (який?) син...(-ий)</i>
<i>дошка (яка?) велик...(-а)</i>	<i>ручка (яка?) син...(-я)</i>
<i>яблуко (яке?) велик...(-е)</i>	<i>небо (яке?) син...(-е)</i>

Із метою вироблення навичок розрізнення граматики особливостей прикметника доцільно виконувати тренувальні вправи на підстановку закінчень. Наприклад:

1. Напишіть правильно закінчення в словах.

червон... олівець	весел... студент	цікав... урок
червон... ручка	весел... студентка	цікав... книга
червон... сонце	весел... свято	цікав... кіно
червон... квіти	весел... друзі	цікав... країни

2. Поєднайте прикметники з іменниками.

красива	студенти
технологічний	волосся
кучеряве	університет
іноземні	студентка

На початковому етапі навчання студенти знайомляться з різновидами твердих і м'яких основ

прикметників на базі навчальних комунікативних текстів, вивчають варіанти закінчень, як-от: **зелений**, але **житній**, **літній**, **осінній**.

II. За називним відмінком рекомендуємо вивчати особливості вживання прикметника в **знахідному** відмінку. Але це вивчення повинно мати не граматичний характер, а комунікативний. Комунікативно спрямоване вивчення вживання прикметника в знахідному відмінку ґрунтується спершу на вивченні конструкцій з іменниками чоловічого роду на позначення **неістоти**, наприклад: *я слухаю класичну музику; я бачу старий університет; я читаю цікаву книгу; я дивлюсь новий фільм; я люблю тепле молоко*. Варто давати найбільш поширені прикметники, але вже відомі на початковому етапі навчання: *маленький, великий, новий, старий, розумний, дурний, гарячий, холодний, цікавий, тихий, гучний* тощо.

III. Після знахідного відмінка, на наш погляд, комунікативно вартісним видається вивчення прикметників (у сполученні з іменниками на позначення **неістот**) у **місцевому** відмінку. Наприклад: *тато сидить на червоному дивані; я навчаюся на підготовчому факультеті в Черкаському державному технологічному університеті*.

IV. У той час, коли в студентів сформовані навички використання прикметників у сполученні з іменниками чоловічого роду на позначення **неістот** у називному, знахідному та місцевому відмінках, варто вводити граматичний матеріал щодо використання прикметників у сполученні з іменниками чоловічого роду на позначення **істот** у знахідному відмінку. Наприклад: *я бачу новий журнал – я бачу нового студента*.

Закріплення навичок виявляти прикметники в писемному мовленні доцільно продовжити під час виконання лексикологічних вправ (без класифікації слів за лексико-граматичними розрядами¹). Ефективним вважаємо, зокрема, використання із цією метою двох художніх текстів-описів: студентам пропонується порівняти тексти, в одному з яких цілеспрямовано пропущено прикметники. Наприклад:

1. *Це моя подруга Аміна. У неї довге чорне волосся, маленький ніс, зелені очі. Вона часто слухає класичну музику та дивиться американські фільми. Аміна – арабська студентка. Вона зараз проживає в Україні й вивчає українську мову. Аміна дуже старанна дівчина. Вона часто готує смачний український борщ. Інколи ми разом ходимо в кав'ярню. Там замовляємо чорну каву без молока та молочний шоколад.*

2. *Це моя подруга Аміна. У неї ... .. волосся, ... ніс, ... і очі. Вона часто слухає ... музику та дивиться ... фільми. Аміна – ... студентка. Вона зараз проживає в Україні й вивчає ... мову. Аміна дуже ... дівчина. Вона часто готує ... борщ. Інколи ми разом ходимо в кав'ярню. Там замовляємо ... каву без молока та ... шоколад.*

Така робота передбачає не лише виразне читання текстів студентами. Після прочитання іноземці проводять невеликий аналіз тексту. У підсумку можна запропонувати тим, хто навчається, заповнити в тексті місця пропуску іншими відомими прикметниками або написати власний твір-опис за зразком.

Одночасно з процесом автоматизації навичок розрізнення й використання граматичних форм прикметників відбувається процес засвоєння нових, незнайомих іноземним студентам, слів, унаслідок чого розширюється словниковий запас іноземців і розвивається виразність їхнього мовлення. Лексичний мінімум іноземних студентів навіть на початковому етапі навчання охоплює прикметники, які належать до всіх морфологічних типів, однак не варто квапитися систематизувати граматичний матеріал (це не буде ефективно) і подавати у вигляді правил, як це відбувається під час навчання української мови як рідної.

Головна мета навчання іноземних студентів української мови – практичне оволодіння мовною системою задля використання в навчально-професійній та суспільно-побутовій сферах комунікації. Безумовно, володіння мовою на високому рівні не можливе без комплексного вивчення всіх елементів мовної системи.

Спостереження за навчальним процесом, аналіз морфологічних аспектів українського мовлення іноземними студентами засвідчують значну недосконалість його граматичного оформлення. Часом, попри швидке оволодіння основними видами мовленнєвої діяльності, зокрема усним мовленням, спостерігається значна кількість граматичних помилок, пов'язаних із вивченням українських прикметників. Іноді такі труднощі спричинені значними розбіжностями в граматичних системах української мови та рідних мов студентів. Сюди зараховуємо, наприклад, відсутність граматичного явища в мові студента. Іменники української мови мають граматичну категорію роду. Наявність у іменників цієї категорії має важливе значення для синтаксичного зв'язку слів. Відсутність же граматичної категорії роду в тюркських мовах спричиняє труднощі для носіїв цих мов, які вивчають українську як іноземну. Опановуючи нові слова, іноземці ототожнюють їх зі словами рідної мови, нейтральними щодо роду. Отже, іменники української

¹ У статті використано термін «лексико-граматичні розряди» за В. О. Горпиничем [4, с. 98].

мови з погляду їх співвідносності з граматичним родом поділяються на три роди: чоловічий жіночий та середній. Розподіл іменників за родами проводиться за їхніми морфологічними ознаками, в основному за формою називного відмінка однини. Відсутність родової співвідносності в назвах осіб призводить до труднощів вивчення іноземцями не лише іменників української мови, а й прикметників. Тому подекуди в процесі навчання української мови як іноземної виникає необхідність створення *національно орієнтованої методики навчання*.

Деякі науковці зазначають, що національно орієнтована методика навчання є ефективною, оскільки вона скорочує час на навчання та збільшує обсяги матеріалу шляхом використання міжмовної подібності, а морфологічні явища опановують у процесі навчання на синтаксичній основі [1].

Звичайно, іншою видається ситуація з презентацією граматичного матеріалу, якщо є мова-посередник. Проте, на наш погляд, краще не зловживати використанням цих можливостей, а використовувати лише тоді, коли дійсно необхідно, або з метою систематизації та закріплення вивченого. Отже, на початковому етапі необхідно подавати в мовних ситуаціях для запам'ятовування фрази, що містять прикметники. Потім на прикладі найбільш уживаних прикметників розглядати відмінні ознаки кожного прикметника, які дозволяють віднести ці слова до певного типу/моделі (наприклад: *новий, старий, великий, добрий розумний, бідний, але пізній, літній, синій, середній тощо*). Поступово група слів для заучування буде поповнюватися. Не варто очікувати, що студенти одразу опанують усі морфологічні особливості кожної моделі. Що заняття необхідно активізувати набуті знання студентів, створюючи різні близькі до життя комунікативні ситуації.

Зі ступенями порівняння іноземні студенти ознайомлюються вже на початковому етапі: іноземцям необхідно представити декілька прикладів і наголосити, що не від усіх прикметників можна утворити ступені порівняння, проте розподіляти прикметники на якісні, відносні чи присвійні не ефективно й не доречно. Потім, на основному етапі навчання, варто розширювати ці знання. Навички використання ступенів порівняння прикметників виробляються спершу шляхом запам'ятовування. Пізніше, на основному етапі навчання, коли студенти вільно володітимуть іменниково-відмінковою парадигмою української мови, а здобуті знання будуть доведені до автоматизму, можна розширювати роботу над іншими морфологічними аспектами прикметників.

Виникає питання, чи доречно на початковому етапі вводити відносні та присвійні прикметники. На наш погляд, це необхідно робити, але не вдаючись до граматичних тлумачень.

На основному етапі можна групувати вивчені прикметники, наприклад:

якісні	відносні	присвійні
<i>великий будинок</i>	<i>державний університет</i>	<i>Іринин брат</i>
<i>зелений парк</i>	<i>студентський гуртожиток</i>	<i>мамина сукня</i>
<i>новий студент</i>	<i>новорічний концерт</i>	<i>братів телефон</i>

Маючи на цьому етапі значні мовні здібності, студенти спроможні виконувати такі вправи, як-от: замінити прикметникові сполуки безприкметниковими (іменниковими), наприклад: *Іринин брат – брат Ірини, мамина сукня – сукня мами тощо*. На початковому етапі навчання відмінювання присвійних прикметників дається студентам-іноземцям складніше, ніж якісних, тому ті, хто навчаються, скоріше скажуть «*я дав книгу брату Ірини*», ніж «*я дав книгу Ірининому братові*»

Як свідчить досвід, ефективним для запам'ятовування є ведення списку найбільш уживаних прикметників з відповідними закінченнями. Із часом у студентів починає розвиватися фонетичний слух, тому іноземці краще розрізнятимуть тверду і м'яку вимову. Проте, як підтверджує практика, *-и* та *-і* часто замінюють студенти навіть із високим рівнем володіння граматичним матеріалом. Це зумовлено артикуляційними можливостями носіїв окремих іноземних мов, а також перенесенням особливостей рідної мови студента-іноземця на українську як нову.

V. **На основному етапі** навчання граматичний матеріал можна пояснювати детальніше. Аналізуються прикметники з твердою чи м'якою основою. У цей навчальний період варто подати морфологічні моделі за особливостями основи (твердої / м'якої) та відмінкових закінчень. Ґрунтовно вивчаються лексико-граматичні розряди прикметників та природа творення ступенів порівняння цієї частини мови. Лише систематичне практичне використання прикметників у мовленні (як усному, так і писемному) допомагає ґрунтовно засвоїти лексичні й морфологічні аспекти прикметників української мови.

Якщо спочатку тренувальні вправи базувалися на підстановці закінчень, то в процесі подальшого вивчення теми (на основному етапі навчання української мови) такі вправи можна ускладнювати. Радимо групувати прикметники за типами (повні / неповні), наприклад: *зелен сад – зелений сад*; за розрядами: *яскравий, заячий, материн*.

Ознака відносності є постійною і не змінює своєї інтенсивності [5, с. 23], тому студентам необхідно пояснити, що відносні прикметники мають такі основні особливості:

- не утворюють ступенів порівняння;
- не поєднуються з прислівниками міри і ступеня (*дуже, надзвичайно, занадто, трошки та ін.*);
- не мають коротких форм;
- від них не утворюються прикметники суб'єктивної оцінки із суфіксами *-еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-*;
- не мають антонімів.

Зважаючи на те, що якісні прикметники студенти активно опановуються на початковому етапі навчання, відмінні ознаки відносних прикметників можна репрезентувати шляхом порівняння цих двох розрядів.

Організація навчання української граматики в іншомовній аудиторії – складний процес, який має непросту будову. З огляду на суб'єкт-суб'єктні відношення навчального процесу важливим видається з'ясувати суттєві об'єктивні зв'язки між усіма учасниками цього процесу. Необхідною умовою адекватного навчання вважаємо формування та реалізацію певних методичних принципів. Відповідно до основної мети навчання української мови як іноземної – практичного оволодіння мовою як способом навчання, який реалізується в мовленнєвій діяльності – основним принципом будемо визначати *мовленнєву спрямованість*. Унаслідок реалізації цього принципу на початковому етапі навчання українських прикметників передбачається, що іноземні студенти можуть на основі автоматизованих відповідних граматичних навичок розуміти зміст висловлення, відповідати на запитання, а також формулювати й висловлювати власне судження як в усній, так і писемній формах. Зауважимо, що мовний матеріал, на якому проявлятимуться сформовані вміння, обмежений та ретельно відібраний. Погоджуємося з науковцями, які визначають *принцип ситуативно-тематичної презентації мовного матеріалу* одним із найбільш ефективних у процесі навчання української як іноземної, оскільки ситуативно-тематична організація навчального матеріалу вважається суттєвим проявом комунікативності. За цим принципом, в основу спілкування покладено ситуації, типові для певної національної культури, які допомагають студентам засвоїти типи мовленнєвих реакцій і взаємодій, характерних для носіїв мови, що вивчається [2, с. 230].

Комплексне оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності в процесі опанування іноземцями морфологічних аспектів прикметників української мови забезпечує, на наш погляд, *принцип комплексності*, який перебуває в нерозривному зв'язку з принципом мовленнєвої спрямованості. У такий спосіб створюються умови для розвитку основних видів мовленнєвої діяльності (МД) в їх сукупності. Будь-які граматичні навички є універсальними, оскільки складно уявити який-небудь вид МД, у якому б вони не брали участі. Саме тому формування цих навичок варто реалізовувати на загальній основі у співвивченні різних аспектів мовного матеріалу від фонетики до синтаксису. Безсумнівно, комплексне вивчення потребує чіткого добору та організації навчального матеріалу на основі загальнодидактичного принципу «*від простого до складного*». Формуючи граматичний матеріал, керуватися необхідно не лише критерієм легкості/складності, а й важливості та послідовності. Тому, на наш погляд, очевидним є зв'язок зазначеного принципу з *принципом частотності* використання у сучасному мовленні. Формування відповідних граматичних умінь і навичок передбачає врахування провідних закономірностей організації засвоєння навчального матеріалу відповідно до стадій формування цих умінь і навичок. Ефективність навчання безпосередньо залежить від послідовності навчальних дій та їхньої відповідності стадіям формування умінь і навичок.

Результати дослідження. Ознайомлення з окремими аспектами граматики дозволяє іноземним студентам уже на початковому етапі вивчення української мови формувати уявлення про граматику в цілому. Отже, вивчення мови відбувається усвідомлено, з розумінням значення й ролі кожного елементу граматичної системи української мови. У процесі навчання студенти мають можливість не користуватися готовими граматичними конструкціями (моделями), а усвідомлювати механізми їх побудови, що сприяє ефективному вивченню мови.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підбиваючи підсумок розглянутого вище, ми дійшли висновку, що, насамперед, процес навчання морфологічних аспектів прикметників української мови в іншомовній аудиторії складний, тому вимагає поетапності репрезентування матеріалу та правильного

добору тренувальних вправ (за принципом від простого до складного). Схарактеризованими аспектами не вичерпується все розмаїття підходів до вивчення українських прикметників. Зважаючи на актуальність запропонованої теми, вважаємо за необхідне продовжити її дослідження.

Список використаної літератури

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: ИКАР, 2009. 448 с.
2. Бакум З. П. Українська мова як іноземна: лінгводидактичні проблеми. *Філологічні студії*. 2010. Вип. 5. С. 226–232.
3. Василенко Н. В., Мельникова Л. А., Деньга О. А. Вивчаємо українську мову: фонетико-граматичний курс для іноземних студентів (I частина). Черкаси, 2017. 210 с.
4. Горпинич В. О. Морфологія української мови: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академія, 2004. 336 с.
5. Кузнецова М. В. Работа над русскими прилагательными в аспекте преподавания РКИ. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota-nad-russkimi-prilagatelnyimi-v-aspekte-prepodavaniya-rki> (дата звернення: 15.02.2019).

TEACHING UKRAINIAN GRAMMAR: WORK ON ADJECTIVES IN A FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM

Bereza Liudmyla

Candidate of Pedagogical Sciences, Lecturer at the Ukrainian language and general linguistics Department
Cherkasy State Technological University

Introduction. *The necessity of observance the strict sequence of studying the case of Ukrainian language by foreign students is researched. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of studying the prepositional-case forms of the adjectives in the Ukrainian language by the foreign students; to prove the need for a clear sequence of presentation of cases in the language learning process and to offer effective forms of work in the initial stages of learning.*

The purpose of the article is to reveal the peculiarities of teaching the adjectives of the Ukrainian language as a foreign language; find ways to optimize the learning process.

The following methods were used in the investigation: theoretical – studying of scientific literature to determine the state of research in pedagogical and methodological science, the issue of the Ukrainian language learning process for foreign students in higher educational institutions of Ukraine; theoretical and methodological, terminological and system analysis.

Results. *The article deals with the morphological aspects of the adjectives of the Ukrainian language and the peculiarities of working on them in a foreign language classroom. It is noted that the primary goal of teaching aspects of the Ukrainian language as native and foreign is different. In teaching foreign-language students adjectives of the Ukrainian language, first and foremost, the teacher forms the skills and abilities of using in oral and written speech forms of adjectives in singular and plural form, making automatism in the application of case forms. It is noted that only the systematic practical use of adjectives in speech (both oral and written) will help to better understand the lexical and morphological aspects of the adjectives of the Ukrainian language. The article gives examples of work types on this topic. Articulation possibilities of individual speakers of foreign languages are accentuated, and the transfer of the peculiarities of the native language of the foreign student to the Ukrainian as a new one is noted. The process of teaching the morphological aspects of the adjectives of the Ukrainian language in the foreign language classroom is complicated, therefore, requires a step-by-step presentation of the material and the correct selection of training exercises (on a simple to complex basis). The classification of adjectives of the Ukrainian language is carried out and recommendations for the gradual study of this grammar material are provided. It is recommended to distribute the topic according to the knowledge, abilities and skills of foreign students in the initial and main stages of study.*

Originality. *The forms of work that involve the effective mastering of new grammatical material are offered.*

Conclusion. *Familiarization with certain aspects of grammar allows foreign students to form an idea of grammar in general at the initial stage of studying the Ukrainian language. Thus, the study of the language takes place consciously, with the understanding of the meaning and role of each element of the grammatical system of the Ukrainian language. In the process of learning, students have the opportunity not to use ready-made grammatical constructions (models), but to understand the mechanisms of their construction, which contributes to the effective study of the language. The described aspects do not exhaust the diversity of approaches to the study of Ukrainian adjectives. Given the relevance of the proposed topic, the need for further study of this topic is emphasized.*

Key words: *Ukrainian as a foreign language, lexical-grammatical category of adjectives, prepositional-case system of language, nationally oriented teaching method, communicative directional study of adjectives.*

References

1. Azimov, E. G., Schukin, A. N. (2009) *Novyyi slovar metodicheskikh terminov i ponyatiy (teoriya i praktika obucheniya yazykam)*. M. Izdatelstvo IKAR, 448 s. [in Russian].
2. Vasylenko, N. V., Melnykova, L. A., Denha, O. A. (2017) *Vyvchaiemo ukrainsku movu: fonetyko-hramatychnyi kurs dlia inozemnykh studentiv (I chastyna)*. Cherkasy, 210 s. [in Ukrainian].
3. Kuznetsova, M. V. *Rabota nad russkimi prilagatelnyimi v aspekte prepodavaniya RKI*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota-nad-russkimi-prilagatelnyimi-v-aspekte-prepodavaniya-rki>. 19–25. [in Russian].

ОБУЧЕНИЕ УКРАИНСКОЙ ГРАММАТИКЕ: РАБОТА НАД ПРИЛАГАТЕЛЬНЫМИ С ИНОЯЗЫЧНОЙ АУДИТОРИЕЙ

Береза Людмила Александровна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры украинского языка и общего языкознания
Черкасский государственный технологический университет

В статье рассматриваются морфологические аспекты прилагательных украинского языка и особенности работы над ними с иноязычной аудиторией. Отмечается, что первоочередная цель обучения аспектам украинского языка как родного и иностранного отличается. Обучая студентов-иностранцев прилагательным украинского языка, прежде всего преподаватель формирует навыки и умения использования в устной и письменной речи надежных форм прилагательных в единственном и множественном числе, автоматизм в применении надежных форм. Отмечается, что только систематическое практическое использование прилагательных в речи (как устной, так и письменной) поможет лучше усвоить лексические и морфологические аспекты прилагательных украинского языка. Приводятся примеры видов работ над указанной темой.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, лексико-грамматическая категория прилагательных, предположно-надежная система языка, национально ориентированная методика обучения, коммуникативно направленное изучение прилагательных.

Отримано редакцією 04.03.2019 р.

УДК 378.091.39 : 614]: 796.4

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-1-39-56-61

ВИКОРИСТАННЯ ОЗДОРОВЧИХ ФІТНЕС-ПРОГРАМ ЯК КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ В СИСТЕМІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО

Сококонь Олена Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медико-біологічних дисциплін і фізичного виховання
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
e-mail: elena.sogokon@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9442-6616

У статті розглянуто пошук нових нетрадиційних форм і методик проведення занять з фізичного виховання зі студентами закладів вищої освіти. Проаналізовано вплив оздоровчих фітнес-програм на організм людини як один з ефективних видів рухової активності для студентської молоді. Ми пропонуємо студентам оволодіти здатністю індивідуально диференціювати напруження і розслаблення м'язів, виконувати різноманітні рухи у взаємодії з музикою. Необхідно створити умови, щоб знайти ефективні форми фізичного виховання, які б сприяли здоровому способу життя молоді – одному з найважливіших завдань сьогодення. Оздоровча спрямованість цього виду діяльності досягається добром загальнорозвивальних гімнастичних вправ для різних частин тіла, що виконуються потоковим способом з інтенсивністю, що змінюється під ритм музики.

Ключові слова: оздоровчі фітнес-програми, компетентісний потенціал, здоров'язбереження, студентська молодь, рухова активність.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. На сучасному етапі розвитку України в умовах активного реформування освітньої, соціокультурної сфери, в тому числі галузі фізичної культури та спорту, назріла необхідність пошуку нових ефективних шляхів та засобів удосконалення фізичного виховання у закладах вищої освіти. Оздоровчі фітнес-програми як спеціально організована форма рухової активності можуть мати як оздоровчо-кондиційну направленість, тобто зниження рівня захворювань, досягнення і підтримку потрібного рівня фізичного стану, а також удосконалення здібностей для вирішення рухових і спортивних завдань. Сучасні фітнес-програми сприяють гармонійному розвитку всіх фізичних якостей, покращують роботу серцево-судинної системи, зростають